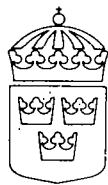

Utrikesutskottets betänkande

1985/86:11

om godkännande av FN-konventionen mot tortyr
och annan grym, omänsklig eller förnedrande
behandling eller bestraffning (prop. 1985/86:17)

UU
1985/86:11

Propositionen

FN:s generalförsamling antog 1975 en deklaration om skydd för alla personer mot att utsättas för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Denna deklaration utgör emellertid inte något juridiskt bindande dokument.

Sverige och vissa andra länder har därför aktivt verkat för tillkomsten av en internationell överenskommelse om tortyr. Sålunda antog FN:s generalförsamling 1977, på svenskt initiativ, en resolution med uppmaning till kommissionen för de mänskliga rättigheterna att utarbeta förslag till en konvention, grundad på de principer som kommer till uttryck i nyssnämnda deklaration. I mars 1984 överlämnade kommissionen ett utkast till konvention. Efter vissa smärre ändringar i texten antog generalförsamlingen den 10 december 1984 en konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Konventionen, som öppnades för undertecknande den 4 februari 1985 och undertecknades av bl. a. Sverige samma dag, träder i kraft trettio dagar efter det att det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerats.

Konventionen är uppdelad i en inledning och 33 artiklar under tre huvudavsnitt. Artiklarna 1–16 upptar de materiella reglerna. Artiklarna 17–24 reglerar efterlevnaden, och artiklarna 25–33 innehåller bestämmelser om undertecknande, ikraftträdande m. m.

Tortyr är förbjuden i bl. a. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt i 1949 års Genèvekonventioner. Ingen av dessa texter innehåller emellertid någon definition av begreppet tortyr, vilket däremot är fallet med den nu av FN antagna konventionen. Syftet därmed är givetvis att förbudet mot tortyr skall bli så effektivt som möjligt.

Genom konventionen åläggs de anslutna staterna bl. a. att förhindra och kriminalisera tortyrbrott, att se till att personer som begått sådana brott i annat land utlämnas och vidare att förbjuda att bevis som tagits fram under tortyr används i domstolsprocessen. Konventionen innebär också att tortyroffer skall ha rätt till gottgörelse och att ingen får utvisas eller utlämnas till ett land där hon eller han löper risk att utsättas för tortyr. En internationell kommitté skall tillsättas för att kontrollera konventionens efterlevnad, bl. a.

genom att granska rapporter som anslutna stater är skyldiga att avge. En mycket viktig funktion för kommittén är att den skall kunna agera i olika hänseenden om den finner att det föreligger tillförlitliga indikationer på att systematisk tortyr utövas i någon konventionsstat. En stat kan emellertid avge förklaring att den inte erkänner kommitténs kompetens i sistnämnda hänseende. Av stor betydelse är också kommitténs möjligheter att ta emot och pröva framställningar från konventionsstater eller enskilda personer med påståenden att en ansluten stat inte uppfyller sina förpliktelser enligt konventionen eller direkt utsatt någon för kränkning. En förutsättning för att en konventionsstat skall bli bunden av detta kontrollsystem är dock att den avger positiv förklaring härom. I propositionen föreslås att Sverige i samband med ratifikationen avger sådan förklaring.

Tillträdet till konventionen föranleder inga ändringar i gällande svensk lagstiftning.

Motion

I motion 1985/86:99 av Karin Ahrlund (fp) hemställs att riksdagen vid godkännandet av FN-konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i det fortsatta internationella arbetet på området bör med energi verka för effektivitet i kontrollen av konventionens efterlevnad särskilt i stater – t. ex. Afghanistan – från vilka det finns indikationer på förekomst av tortyr.

Utskottet

Utskottet har nyligen i betänkandet UU 1985/86:2 ingående behandlat frågan om skyddet för de mänskliga rättigheterna i perspektivet av vissa aktuella, internationella konfliktsituationer. Som en av de viktigaste av dessa rättigheter framhölls därvid rätten till *kroppslig integritet*. Regler härom, eller i övrigt syftande till att garantera en civiliserad behandling av människor, återfinns i alla grundläggande dokument på området, t. ex. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. I samtliga dessa texter stadgas sålunda förbud mot tortyr.

Trots dessa allmänna förbud förekommer dess värre en utbredd – ibland t. o. m. systematisk – användning av tortyr. I sin rapport *Tortyr* på åttioalet publicerade Amnesty International förra året uppgifter om tortyr eller annan misshandel från 98 länder.

Utskottet konstaterar att skillnader i politisk grunduppfattning eller mellan politiska system många gånger kan ha försvårat eller förhindrat framsteg i det internationella samarbetet på detta område. Likväl är det självfallet ytterst viktigt att ansträngningarna att förbättra situationen fortsätter.

Det är därvid enligt utskottets mening naturligt att Sverige med sitt traditionellt starka engagemang för skyddet av de mänskliga rättigheterna är

aktivt och pådrivande. I denna anda har Sverige också tagit initiativet till den nu föreliggande konventionen och spelat en aktiv roll vid dess tillkomst.

Konventionen innehåller åtskilliga element som bör kunna bidra till ett effektivare skydd för de mänskliga rättigheterna på detta område. Av betydelse är exempelvis att begreppet tortyr närmare definieras i konventionen vilket inte skett i tidigare överenskommelser.

En annan viktig punkt är inrättandet av det särskilda kontrollsystem för övervakningen av konventionen vilket beskrivits ovan. Detta innefattar obligatorisk allmän rapportering från alla anslutna stater, men även möjlighet till särskilt undersökningsförfarande och prövning av framställning från en stat mot en annan liksom från enskilda personer. En förutsättning för att konventionsstaterna skall bli bundna av kontrollsystemet i sistnämnda hänseende är emellertid att de – i likhet med Sverige – avger en positiv förklaring härom.

Som utskottet redan framhållit utgör konventionen ett betydelsefullt bidrag till det internationella regelsystemet för att stärka skyddet och respekten för de mänskliga rättigheterna. Det måste emellertid samtidigt noteras att av FN:s 159 medlemsstater hittills endast 37* anslutit sig. (Av dessa är för övrigt 17 redan anslutna till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna som innehåller ett liknande och mer långtgående kontrollförfarande.)

Förhoppningen är naturligtvis att så många stater som möjligt skall tillträda den nya konventionen och även underkasta sig kontrollsystemet. Det senare är av betydelse om konventionen skall bli verkningfull. Genom bredare uppslutning kring ansträngningarna på detta område kan man hoppas uppnå minskad förekomst av tortyr.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner konventionen med förklaringar enligt artiklarna 21 och 22. Utskottet finner inte anledning till erinringar mot förslagen i propositionen.

I motion 99 konstateras att Afghanistan undertecknat ifrågasvarande konvention och vidare att den särskilde FN-rapportören om Afghanistan nyligen fastslagit förekomst av tortyr där. Motionären hemställer att Sverige energiskt bör verka för effektivitet i kontrollen av konventionens efterlevnad, särskilt i stater som t. ex. Afghanistan där det finns indikationer på tortyr.

Utskottet har i betänkandet UU 1985/86:2 utförligt behandlat situationen i Afghanistan även vad avser den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna. Av den svenska regeringens olika anföranden, senast i FN:s generalförsamling den 12 november, har också klart framgått den djupa oro som finns på svensk sida över dessa förhållanden och uttryckts fördömanden

* Per den 20 november 1985 anslutna stater är Afghanistan, Argentina, Belgien, Bolivia, Brasilien, Canada, Colombia, Costa Rica, Cypern, Danmark, Dominikanska Republiken, Ecuador, Finland, Frankrike, Gambia, Grekland, Indonesien, Island, Italien, Liechtenstein, Luxemburg, Mexico, Nederländerna, Nicaragua, Norge, Panama, Peru, Portugal, Schweiz, Senegal, Sierra Leone, Spanien, Storbritannien, Sverige, Uruguay, Venezuela och Österrike.

av de allvarliga kränkningarna av grundläggande mänskliga rättigheter. Utskottet anser det angeläget att regeringen kraftfullt framför dessa åsikter.

Vad gäller nu föreliggande konvention hör Afghanistan till undertecknarna. Det är emellertid inte bekant om och när Afghanistan avser att också ratificera överenskommelsen och huruvida landet då kommer att underkasta sig konventionens kontrollsystem. Det får emellertid enligt utskottets mening anses som självklart att stater som ansluter sig till överenskommelser också har ett ansvar att leva upp till gjorda åtaganden. Försummelser härvidlag bör, som utskottet flera gånger framhållit, givetvis alltid med kraft påtalas oavsett var och av vem de skett. Motion 99 får därmed anses besvarad.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen förklarar motion 1985/86:99 besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen godkänner konventionen den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, med de förklaringar enligt artiklarna 21 och 22 i konventionen som angivits i proposition 1985/86:17.

Stockholm den 28 november 1985

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Karin Söder (c), Sture Ericson (s), Carl Bildt (m), Axel Andersson (s), Maj-Lis Lööv (s), Margaretha af Ugglas (m), Nils T Svensson (s), Gunnel Jonäng (c), Maj Britt Theorin (s), Gerd Engman (s), Anita Bråkenhielm (m), Maria Leissner (fp), Hadar Cars (fp) och Oswald Söderqvist (vpk).